

Heráldica de Pontevedra cidade II

Alfonso Mumary Ruibal

O convento mendicante pontevedrés de Santa Clara levántano as monxas clarisas, modalidade contemplativa da orde franciscana, ao lado sur do camiño que dende a porta de Rocheforte dirixíase a Ourense e Castela. É este edificio un dos máis antigos de Pontevedra, data do s. XIV. Tomaron parte da súa fundación algunhas familias devotas da cidade, entre elas D. Pedro Rodríguez de Tenorio e a súa esposa Dª Teresa Pérez de Sotomaioir, que algúns cren filla de Paio Gómez Charino.

Na fachada de Santa Clara xunto ao arranque da nave maior temos un escudo dos Sotomaioir, moi alto, pegado ás ménsulas, mantendo o estilo recto en xefe, redondeado en punta e lixeiramente alongado. É outra das máis antigas labras heráldicas da cidade, probablemente de comezos do s. XV.

É unha incorrecta representación dos Sotomaioir pois non se distinguen as faixas nin os filetes.

Escudo Sotomaioir

De prata (o campo), tres faixas xaqueladas de goles (vermello) e ouros, cargadas dun filete ou cinguidor de sable (negro).

No interior do templo existe outro escudo de mellor traballo que xunto a outro dos Aldao vincula aos Srs. De Rianxo coa construción dos tres conventos pontevedreses: S. Francisco, S. Domingos e Sta. Clara.

A prata do campo é símbolo da inocencia e a pureza, asociada á rectitude de conduta, castidade e limpeza de intencións. Era a cor da vestidura dos cabaleiros noveles na cerimonia de investidura e a cor da capa dos cabaleiros da Ordes Militares. Tamén simboliza a lúa, a perla, o luns, a xaneiro, a azucena, o armiño e a pomba. Os que traen este esmalte nas súas armas, supóñese que están obrigados a defender as doncelas e amparar os orfos.

A figura máis representativa da casa de Sotomaioir é D. Pedro Álvarez de Sotomaioir, que encarna o espírito indomable da Galicia feudal. Máis coñecido por Pedro Madruga e pola frase: "O que bo cabalo ten, saíbaos ben cabalgar". Na actualidade hai una teoría moi interesante na que se di que este personaxe e Cristovo Colón son a mesma persoa.

De feito aparecen e desaparecen nas mesmas datas e moitos dos seus feitos coinciden no tempo así como non se sabe moito dos seus restos. E será certo?

Os escaques ou xaqueles son unha das máis nobres e antigas figuras das armerías, dándose a valentes e esforzados guerreiros por sinal do seu valor e ousadía. Simboliza a milicia, por ser o taboleiro de xadrez a mellor representación da arte militar. Os primeiros xaquelados aparecen na catedral de Tudela construída a finais do s. XII.

Neste caso sobre campo de prata trae dúas ordes de xaqueles de ouro e goles (vermello) separados por una faixa ou cinguidor de sable (negro). Se fose Saavedra tería o cinguidor de ouro.

A liñase dos Sotomaioir ten gran importancia en Pontevedra e a súa comarca, atopámoslos en máis de 14 cuarteis dos escudos do casco histórico da cidade.

Escudo dos Bermúdez de Castro, Ocampo, Ou Tenorio

Este polémico escudo foi considerado ata hoxe como un Bermúdez de Castro ou un Ocampo pero Carlos Acuña, presidente da Asociación de Xenealoxía, Heráldica e Nobiliaria de Galicia faino pertencer aos Tenorio baseándose no nome dun dos seus fundadores, como dixemos ao principio, e á liñase da súa muller, unha Sotomaioir.

O asunto parece bastante lóxico estando xuntos os dous escudos.

O escudo dos Bermúdez de Castro sería equipolado de 8 xaques de sable (moi raro en Galicia) e 7 de ouro.

O escudo dos Ocampo sería equipolado de 8 escaques de sinople (verde) e 7 de ouro.

O escudo dos TENORIO, cargado dun xaquelado de 3 e 5 ordes, recto en xefe e lixeiramente alongado, segundo Carlos Acuña.

Se fora dos Ocampo da casa da praza do Campo en Santiago, estaban emparentados con D. Rodrigo de Lobera e Ocampo, mordomo principal que viviu en Pontevedra, a quen podería pertencer estas armas.

Se fora Bermúdez, as armas terían a súa orixe nos Bermúdez de Traba, a familia feudal máis antiga de España, fortísima en Galicia e moi considerada polos reis de España. Estes Bermúdez están relacionados cos da Casa de Gondar, situada nun lugar coñecido por Torre Vella en Santo André de Xeve.

O morgado da Casa de Gondar data da época de Carlos I, tendo a súa orixe en D. Arias González, aio da Infanta Dª Urraca, filla do rei D. Fernando I. Arias González viviu a finais do s. XI principios do XII e nel está o tronco da Casa de Gondar.

Os escaques deste escudo son una das máis nobres e antigas figuras das armerías, non dándose máis que a valentes e esforzados soldados por sinal do seu valor e ousadía. Simbolizan a milicia, por ser o taboleiro de xadrez, cuxos cadros reproducen o campo de batalla cos exércitos enfrontados e identificados polas súas diferentes libreas.

Por iso o axedrezado de calquera tipo o usan aqueles que arriscaron a vida nunha batalla.

O escudo dos Cruu

A única labra coñecida coas armas plenas dos Cruu situada a carón dunha gran ventá cega na fachada do convento de Santa Clara. Dita pedra con forma rectangular convexa, non ten división no campo e está cuartelada por repetición alterna dos mobles, que son, dous años en pau e una árbore. É posible que sexa a pedra armeria máis antiga de Pontevedra. Está bastante gastada.

Estas armas pertenceron a un antepasado de Juan Cruu Montenegro e Figueroa, rexedor perpétuo da vila de Pontevedra e señor nela da Torre de Montenegro e Casa Solar de Cruu, enterrado no seu elevado sepulcro na Capela maior da igrexa de San Francisco e estivo casado con Dª Inés Ares de Aldao e Sotomaior da ilustre e antiga Casa de Gondar.

A liñaxe dos Cruu ten a súa orixe nun cabaleiro pontevedrés que durante o cerco cristián á cidade de Sevilla, no ano 1248, foi cos seus homes en busca de alimentos a territorio inimigo motivado

pola fame que estaban a pasar. Atoparon dous años baixo una árbore que alí mesmo comeron crús. Seguidamente atoparon un gran rabaño que levaron ao rei Fernando III o Santo e este recompensounos dándolle por armas heráldicas dous años baixo una árbore e o apelido Cruu en memoria do feito.

A familia Cruu chegou acaparar na segunda metade do século XV, gran parte dos máis altos cargos da administración local (rexedores, xuíces, notarios...).

Na heráldica galaica a árbore natural é o carballo e simboliza a fortaleza, aínda que tamén ténselle considerado como símbolo de lealdade e fidelidade á coroa por parte daquel que o trae no blasón, e este é o caso.

O año, simboliza a pureza e a nobreza polo que remitímonos a todo o exposto anteriormente. Debúxase normalmente en prata, sen cornos e presenta distintas posición.

Bibliografía

- Heráldica de Pontevedra, de Luis F. Messia de la Cerda y Pita. Labras Heráldicas del Museo de Pontevedra. Ruinas de San Domingos.
- Habládme piedras, de José Benito García.
- Simbología y diseño de la heráldica gentilicia galaica, de Luis Valero de Bernabé y Martín de Eugenio.
- La Heráldica de los enterramientos en las iglesias de Pontevedra, de José A. Vázquez Casais.
- Historia de la ciudad de Pontevedra, de Xosé Fortes Bouzán.
- De mi viejo carnet, de Prudencio Landín Tobío.
- Galicia. Heráldica, Xenealoxía e Nobiliaria. Tomos LIV e LVIII.